

VAD HÄNDER EFTER FIDEL?

EVA GUSTAVSSON

Oavsett om Fidel Castro avgår eller inte och om han efterträds av sin likasinnade bror Raoul, skulle det få positiva effekter för demokratiseringen av Kuba om USA hävde sitt embargo. Eva Gustavsson rapporterar från ett besök i kommunismens sista utpost.

Utanför Kuba, bland politiska ledare och exilkubaner spekuleras det om att Fidel Castro lider av prostatacancer och parkinsons sjukdom.

Å andra sidan ryktades det om svår sjukdom redan för knappt ett år sedan. Vid partikongressen i oktober hade Fidel varit osynlig i närmare ett halvt år. Men på kongressen var han i högsta grad närvarande. Hans kongresstal var ett kraftfullt tal på över två timmar. Så ryktena kan var falska. Trots det kommer naturligtvis även Fidel en dag att dö. Och många spekulerar i om det är av hälsoskäl som han tog emot påven.

Men ingen på Kuba talar om vad som kommer att hända efter diktatorns död. Utom möjligen Fidel

---

EVA GUSTAVSSON är internationell sekreterare hos moderaterna och biträdande chef för Jarl Hjalmarson Stiftelsen.

Castro själv, men bara i en antydning: "Min bror Raoul kommer att vara en stark ledare att räkna med långt längre än jag själv."

Om Fidel har rätt kommer knappast någon förändring att ske. Åtminstone inte på medellång sikt. Brodern Raoul är med sin militära bakgrund minst lika dogmatisk som Fidel själv.

När vi träffar talmannen i Kubas Nationalförsamling, Ricardo Alarcón hävdar han bestämt att han blivit feliciterad den gång han påstods ha sagt sig vara beredd att ta över efter Fidel Castro.

Regimens beteende när det gäller demokratifrågor och mänskliga rättigheter antyder inte heller att någon förändring är på gång. Förenta Nationernas speciella sändebud, den svenske ambassadören Groth släpps inte ens in i landet.

"Det är en skymf mot regimen och Kuba att Förenta Nationerna önskar sända oss ett speciellt sändebud för bevakning av de mänskliga rättighe-

terna. Kuba har inga problem med de mänskliga rättigheterna. Vi kränker dem inte" säger vice utrikesminister Isabel Allende irriterat.

Vi möter henne i ett konferensrum på departementet. Utanför är det närmare 30 grader och 100 procentig luftfuktighet. Inne i rummet är det ca 17 grader. Luftkonditioneringen susar. Soffborden vid de exklusiva skinnmöblerna är riktiga akvarier. Jag frågade mig om inte de tropiska fiskarna hade det lite väl kallt.

Sen Breschnev?

Ekonomi- och planeringsministeriet är däremot inte rustat till tänderna för utländska besök. Visserligen ligger det vid Revolutionsplatsen, bredvid den kända byggnaden som bär upp det klassiska monumentet med Che Guevara. Men stilen är välbekant. Öststatsbetong, stål, brun lineoleum, beige, noppiga möbler.

Viceminister Mirta Villanueva är liten och rund vilket möjligen bidrar till intrycket av en något mindre ri-

gid regeringstjänsteman. Hon medger att företagsamhet i mycket liten skala numera accepteras, men att landet ännu inte är moget för större förändringar.

Småföretagsamheten som tolereras är t ex att enskilda kan få tillstånd att driva restaurang med upp till tolv sittplatser eller att hyra ut ett rum till turister. Vidare tillåts småskaligt privat jordbruk och taxikörning. Men de privata förarna är bara de som kör bilar äldre än 1959 års modell eller de som har cykeltaxi. Alla nyare bilar ägs enligt lag av staten.

"Men vi har ännu inga som helst planer på mer omfattande privat företagande. Först och främst måste de statliga företagen utvecklas och bli lönsamma.

Dessutom är vi mycket stolta över vår fina välfärd och sociala rättvisa. Alla har det lika bra. Kuba är unikt. Om vi tillät mer privat företagande skulle klyftorna öka."

Embargot stort problem

De fåtaliga utländska investeringarna förklarade hon med det amerikanska embargot.

Och embargot är verkligen ett problem för kubanerna. Vi besökte ett apotek som drevs av katolska kyrkans hjälporganisation Caritas. Det saknade mediciner med undantag för ett fåtal preparat som nunnorna hade lyckats samla ihop i form av gåvor eller som man förmått besökare ta med sig in i landet.

Vi besöker ett ECHO-stött sjukhus i Matanzas. ECHO är EUs hjälp-

organisation. Nästan alla i personalen är kubaner, i vissa fall utbildade utomlands. Kuba är det land i världen som har flest läkare per capita.

På kirurgavdelningen saknar man bedövningsmedel. Framsteg har dock gjorts med akupunktur som smärtlindring. Penicillin finns knappt och inte heller vanliga smärtstillande medel. Och trots personalens goda kunskaper var det flera behandlingar som inte gick att utföra, p g a föråldrad utrustning.

Kuba är ett skolexempel på hur fattigdom skapas. Kubanerna är på flera områden ett synnerligen välutbildat folk. Analfabetismen är nästan obefintlig. Landet är enormt bördigt, förutsättningarna för turism är goda.

Men ändå är kubanerna fattiga. Inte bara industrin lider av alla planekonomins symptom på föråldring som ger i bästa fall låg produktivitet men ofta ren resursförstöring. Även jordbruket är sönderreglerat och regimen styr huvuddelen mot exportprodukter som socker, tobak, rom, och skaldjur.

Regimen erkänner inte att de har politiska fångar. Men faktum är att de fyra viktigaste regimkritikerna sedan augusti ÄR fängslade utan rättegång.

Regimkritiker förlorar i allmänhet sina arbeten och blir därmed helt beroende av bistånd från vänner och exilkubaner.

En regimkritiker försökte ställa upp i valet i januari. Men det visade sig omöjligt att ens anmäla sig som kandidat. Brevet besvarades inte ens.

Det är värt att påpeka att ingen av

den handfull oppositionella vi träffade ansåg att embargot var av godo. Tvärtom gör det medelkubanen aggressivt inställd till den store demokratiska grannen, och ger Castro en trovärdig förklaring till landets ekonomiska misslyckanden.

Vi var där veckan före påvens besök. Regimen menar att besöket stärker dem. De oppositionella hoppas på större öppenhet bl a beroende på internationell uppmärksamhet och att många exilkubaner fick möjlighet att resa hem på besök till släktingar och vänner. Och katolska kyrkan menade att påvens besök kommer att bidra till att kyrkan stärks och får större möjligheter att verka.

Hänger inte bara på Castro

Mitt intryck är att en förändring inte kommer att ske bara för att Fidel Castro dör, ens om detta inte leder till att Raoul Castro tar över. Maktapparaten fungerar väl och alltför många har intresse av att den fortsätter att ha kontroll.

Jag tror att det enda som kan hjälpa är att USA häver embargot. Om Kuba översvämmas av västerländska investeringar, kultur, konsumtionsvaror och turism från USA, kommer välståndet att öka. Det kommer oundvikligen leda till en mer eller mindre gråsvart sektor befolkad av ekonomiskt inflytelserik medelklass. Och då eroderas både den okunskap och den fattigdom som är regimens styrka och ursäkt.